

gućila je upravan kod čovjeka i njegovo bogato imaginarno iskustvo i stvaranje. Nešto pomoću nečeg u nečemu.

Na kraju, a povodom Tucićeve poeme, recimo: sve je to već bezbroj puta videno (znači postojalo je već u iskustvenoj stvarnosti, istina ne u tom obliku, ali to nas vraća staroj raspravi o odnosu forme i sadržaja) i bezbroj puta ponovljeno, da li s razložnim razlogom ili bez razloga, manje je bitno, umjetnost je široka, i bolno okrutna. Mi, klasično nastrojani, ili bolje usidreni duhovi, kojima je ljubomorno stalo da se najviši duhovni interesi približe svijesti, latentni cilj svake avangarde vidimo u grozničavom naporu da se izbegne sudbina prolaznosti. No, nesumnjivo, avangardu sudbina stiže. Uznemirenost se polako, po proverenom zakonu, taloži na polituri iskustvene stvarnosti, u sumrak, kada se strasti povlače, ostaju vidljiva samo umjetnička djela, i samo ona mogu nadživjeti svu žestinu epohe, bez obzira na to da li ih sama epoha u trenutku pojavljivanja klasificirala kao avangardna, moderna, postmoderna ili klasična. *Don Quijot* je i dalje moderan, avangardan i zastrašujuće klasičan, sve u isto vrijeme. Tucićeva poema je zastarjela u trenutku ostvarivanja. Završimo prikaz jednim stihom iz zbirke *Reform grotesk*:

»Sic transit gloria mundi«.

ZORAN ĐERIĆ: »TALOG«, Matica srpska, edicija »Prva knjiga«, Novi Sad, 1983. Piše: Đorđe Kuburić

Prvenac Zorana Đerića nije lako situirati u određeni poetski model. Pesme koje čitamo u zbirci »Talog« naprosto se opiru zatvaranju u kakvu etabliranu ili nadolazeću poetiku. Štaviše, ova poezija bi želela da transcendirira iz sebe same, pesme bi da se oslobode stega ciklusa, ciklusi teže da se osamostale. To su posledice autorovih različitih poetskih postupaka primenjenih u kreiranju knjige, raznorodnih tematskih i jezičkih slojeva i vrlo šarolikog sveta koji se, kao kaleidoskop, vrti Đerićevom zbirkom. Da se ovde radi o pesniku slabijeg daha, kao krajnji rezultat bi se pojavila knjiga sa dobrim pesmama, ali slabom organizacijom. Đerić to nije dozvolio. Pod njegovim čvrstim, ali laganim perom, neuobičajeno veliki broj pesama kada je reč o prvencu (44), sačinjava zbirku sigurnu u svojoj imanentnoj logici, sa čvrstim, samostalnim, ciklusima, koji međutim, teško da bi opstali jedan bez drugog, i pesmama koliko nezavisnim, toliko i funkcionalnim u kontekstu pojedinih ciklusa, odnosno knjige kao celine.

U uvodnoj pesmi »Nemogući« prisutni su pojedini osnovni metafizički postulati (ljubav, smrt, strah, vreme), suprotstavljeni /bliski perceptivnom svetu (zvuk). Iz ove slojevite ambivalentnosti izrasta jezik/reč, blešteći iz čitavog tog fizičkog/metafizičkog *uređenog haosa*, spreman da se uhvati ukotac već sa prvom pesnikovom nedoumicom: »ne mogu ući/ne mogu ući/zar«. Uz pomoć »svih reči znanih« pesnik će krenuti u potragu do one »jedne neznane«, posredstvom svog, ali i onog drugog jezika.

Prvi ciklus »Bežeći jezik« upravo je traganje za sopstvenim izrazom, za jezičkim identitetom, koji na momente blesne, ali se potom sakrije, stvara lavirinite i stranputice: »pod adamovom jabučicom/ smeštena je naša buduća/nevolja: koren jezika i /podjezična kost »veliki/rogovi u dva nastavka« (»Pod Adamovom jabučicom«). Usled ovog lutanja, dragocenog i nužnog, ciklus »Bežeći jezik« je opštijeg karaktera i nešto labavije strukture. Pesme slobodno »dišu«, razlivaju se u širokim zahvatima i više su ekstenzivne nego li intenzivne. Promenu i sužavanje tematskog opsega nagoveštava poslednja, i možda najbolja pesma ciklusa »Sve ostalo sviraće psaltiri«. Ona signalizira koliko izlazak iz jednog, toliko i ulazak u drugačiji vilajet obremenjen strašću, telesnošću, erotikom: »odaj se grlu/i večnom znoj/ zaspalom stolu/razmakni noge/pomozi da se/prostre«.

Ciklus »Vrt uživanja« donosi nov, sužen, ali značenjski i emanativno produbljeniji i višeznačajniji milje. Ovde je jezik doveden do tačke koja je, u stvari, fundamentalno, izvorno polazište/ishodište ove knjige: jezik je *erotizovan* i zasnovan na jednoj novoj osnovi, iz koje na sve strane izbijaju zruci putenosti, ali i zvukova, boja: »uleće u prostor razigrana boja/i vazduhom cvetaju ustreljale/forme.« (»Galop Žaka Vilona«). Dakle, nije ovde u pitanju samo konkretni, lascivni erotizam, već je to uzlet i ponir Erosa u vantelesne eterične, pa i metafizičke svetove, sublimisane bojom i zvukom: »tako i on naštimava stari instrument/ne bojom/nego misterijom/pa zvuk se razleže« (»Plavi Mocart«). U »Vrtu uživanja« se susrećemo sa autorovim likovnim afinitetima, dabome, propuštenim kroz beskrajne lavirinte jezika, pretočenim u reč. Ovaj ciklus je, u stvari, galerija u kojoj su izložena platna Vilona, Difija, Šagala, Gogena... gde se, uz muziku Mocarta, puteni erotizam, sa svim svojim značajkama, uzdiže do bestelesnog, apsolutnog erotizma, sublimišući sav taj senzitivni svet u jedan *krug*, u uzvišeni, eterični, nezemaljski *vrt uživanja*: »mojem bi ritmu odgovarao Van Gog./Gogen tvom uvu i grudima.za/ kroki – Matis. za san – Đordone/i dojka Leonardove »Madona Lize«./ /u velikoj tamnoj mrlji (ili je to noć)/možeš sama da izabereš svoje mesto«. Ova pesma predstavlja kulminaciju tog panerotičkog ustrojstva, krunu ciklusa, ona je jedno od ključnih mesta knjige. Kako se ciklus približava kraju, tako se i *krug* sužava, stežući se u jednu tačku, fokus senzualnosti/sveukupne istine postojanja: »maline. podstirač od čipaka./krug u kome me nalaziš« (»Maline«); »okupljeni u *krug*/otkidali smo krpice magle/lako ih gut ali/bez reči/i nade/u ozdravljenje« (»U maglovitom jutru«) – podvukao Đ.K.

Sledeća celina »U osobi je čad« još je uočljivije zgušnjavanje i udaljavanje od telesnog, pa i ličnog, i pokušaj formiranja sopstvenog, autorovog mitskog ustrojstva. Dok su prva dva ciklusa, i pored dijametralno različitih tematskih ravni, ipak nešto labavija, treći i četvrti su zgušnjavali, zatvoreniji u

sebe. U prvoj polovini knjige primarne su pesme, u drugoj celine; naslovi »U osobi je čad« i »Talog« impliciraju poetičnu organizaciju i predstavljaju nagoveštaj mitskog sloja Đerićeve poetike, koji će, po svojoj prilici, svoju punu afirmaciju i dalju razradu doživeti u potonjim zbirkama. Ovaj mitski element otkriva se već na početku ciklusa »U osobi je čad«, naročito posredstvom ključnih reči arhetipske provenijencije, koje su okosnice pesama (»Svinja moja/prepoznajem te«, »Panj jede po kašiku od svega« – podvukao Đ.K.), a kasnije i formalnim uređenjem ciklusa (pesme su označene brojevima i oslanjaju se jedna na drugu, a njihovi »naslovi« obrazuju posebnu *metapesmu*), takođe i zlokobnim metafizičkim volšebnim slikama i atmosferom. Međutim, ovaj ciklus, i pored posebnog mitskog predznaka, funkcioniše i u sklopu knjige, jer on znači i antijevrsko »čistilište« od »grehova« ovozemaljskih i nebeskih. Ovde se anticipira i konačni emanativni princip knjige, koji će uslediti u poslednjem, četvrtom ciklusu (»Talog«).

Finalni ciklus još drastičnije utvrđuje autorovu intenciju da govori/peva u širokim zahvatima. »Talog«, sa svojih devet delova, jeste jedna pesma, pesma/poema koja predstavlja katarzu posle zastrašujućeg i zlokobnog sveta prethodnog ciklusa, ali i konačnu reč izrečenu u zbirci. Ovde Čovek, najzad, ostaje *sam, pred ogledalom*, i sa onim što se *nataložilo* posle svega:

spoznajom da »krhko je znanje«, istinom koja sve više pritiska/steže i preti bezizlazom: »Kuda? Da pobegnem kao prestrašeni/bik pred rogamit drugim, manje silnim, ali/sa kopitama zarivenim/u blato. Kuda? Svod koji bih da srušim/rogovima/trošan je i već po meni« (»Talog, V«). U jednom kratkotrajnom blesku, izlaz se nagoveštava re-aktiviranjem tela i telesnog; međutim, ako Čovek jednom transcendirira iz tako uređenog sveta, povratka nema; ostaje prepušten samom sebi, bez uporišta van sebe. U takvoj konstelaciji, homo duplex je izlišna fikcija: »Imaš li drugoga/izvan sebe? Imaš li sebe za drugoga?/Ne pokazuj se! Nedovoljno je tvoje/odelo, jer priljav si u svojoj/nagosti. Uzalud se pereš pred ogledalom!« (»Talog, IX«).

Dug je bio put do one »jedne neznane« reči, ali uz žestoku borbu sa »svim znanim« rečima, i njihovu pomoć, pesnik je, čepkajući po *talogu, uspeo* da je pronađe. Sad je opet na početku, zburjen, ali i pročišćen.

Metafizički milje Đerićeve zbirke je u harmoničnom sadejstvu sa jezikom kojim je ona realizovana, i to je osnovni od mnogobrojnih njenih kvaliteta. Naziv »Talog« je, čini se, srećno izabran: ne samo da »pokriva« čitavu knjigu, ne samo da je ime ključnog ciklusa, već se on naprosto iščitava iz svakog napisanog/izgovorenog stiha, iz svake reči.

POMOŽITE

PRINOSE PRIMA
JUGOKADEMSKO
POTPORNO DRUŠTVO
30GREB - UNIVER30

Jo Klek
seništ

STUDENTIMA

Jo Klek (Joel Seessel), MIŁOMBORSK - Nacrt za zenitističko pozorište, 1923. kolaž, v. Narodni muzej, Beograd